



content/plugins/revslider/includes/operations.class.php on line 2030

Warning: "continue 2" targeting switch is equivalent to "break 2". Did you mean to use "continue 3"? in `/home/debtfree/public_html/wp-content/plugins/revslider/includes/operations.class.php` on line 2862

Αφέντες, τράπεζες, αγορές

Notice: Trying to access array offset on value of type bool in `/home/debtfree/public_html/wp-content/themes/dt-the7/inc/class-the7-aq-resize.php` on line 121

Notice: Trying to access array offset on value of type bool in `/home/debtfree/public_html/wp-content/themes/dt-the7/inc/class-the7-aq-resize.php` on line 122

Notice: Trying to access array offset on value of type bool in `/home/debtfree/public_html/wp-content/themes/dt-the7/inc/class-the7-aq-resize.php` on line 121

Notice: Trying to access array offset on value of type bool in `/home/debtfree/public_html/wp-content/themes/dt-the7/inc/class-the7-aq-resize.php` on line 122

Alternative

Jan 27 2019

Blog



Δρ. Σπύρος Μαρκέτος

Οι φτωχοί χρεώνονται ξανά

Στην αρχαιότητα το χρέος γεννιόταν από ωμές σχέσεις εξουσίας, και στο πλαίσιό τους εντασσόταν. Ο δυνατός φόρτωνε με χρέη, φόρους, ή τέλη τον αδύνατο. Παρόμοια και οι ισχυρότερες κρατικές συσσωματώσεις, γιατί δύσκολα μιλούμε για κράτη την εποχή εκείνη, αξίωναν φόρους υποτελείας από τις αδύναμες.

Στην αρχαία Ελλάδα τα ζητήματα χρέους τα έτεμνε το υποτυπώδες τότε κράτος. Σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε σήμερα, το κράτος εδραιώθηκε στις ελληνικές πόλεις ρυθμίζοντας τη χρήση και τη μοιρασιά των περιουσιών. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονταν χρέη, κτήματα και σκλάβοι, αλλά συνήθως όχι οι γυναίκες. Τότε δεν είχε νόημα η μεταγενέστερη διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου δικαίου. Αντίθετα στον δικό μας κόσμο, με εμπεδωμένες τις αστικές αντιλήψεις περί ιδιοκτησίας, τα περιουσιακά ζητήματα ανήκουν στο λεγόμενο ιδιωτικό δίκαιο και τυπικά δεν εμπίπτουν άμεσα στις κρατικές αρμοδιότητες. Επιπλέον το περιουσιακό δίκαιο ρητά ρύθμιζε τότε σχέσεις μεταξύ προσώπων -δηλαδή του ιδιοκτήτη απέναντι στους άλλους ανθρώπους- και όχι μεταξύ προσώπων και πραγμάτων, όπως όρισαν αργότερα το ρωμαϊκό και το νεότερο αστικό δίκαιο.^[1]

Στον δυτικό Μεσαίωνα η απουσία απρόσωπων και σταθερών δομών, με εξαίρεση την εκκλησία, απέκλειε εξ ορισμού τη συσσώρευση χρεών. Το χρέος επανεμφάνιστηκε καθώς χτιζόταν το νεότερο εδαφικό κράτος, χονδρικά τους δυο πρώτους αιώνες του καπιταλιστικού συστήματος, από το 1500 ως το 1700. Συνάμα περιθωριοποιούνταν οι χριστιανικές αρετές και πεποιθήσεις περί ταπεινότητας και λιτότητας, αλλά και μεταθανάτιας τιμωρίας των τοκογλύφων, δηλαδή όλων εκείνων που δάνειζαν με τόκο. Μάλιστα η ίδια η καθολική εκκλησία επινόησε τρόπους για να παρακάμπτεται η προηγούμενη απαγόρευση του τόκου.

Η Αναγέννηση σήμανε κατόπιν, μεταξύ των άλλων, αναγέννηση του δανεισμού και του τοκοφόρου κεφαλαίου. Καθώς οι πόλεις κράτη στην Ιταλία και αλλού πλούτιζαν, αλλά κυρίως σφόδρα οι ευρωπαϊοί κατέκτησαν τα δυτικά παράλια της Αμερικής, χάριμα



Ο καπιταλισμός απεχθάνεται τα ιωβηλαία, ενώ χωρίς χρέος το κεφάλαιο δεν κυκλοφορεί. Χρέος χωρίς ιωβηλαία σημαίνει σε συστημικό επίπεδο πόλεμο, φτώχεια, ή και τα δυο μαζί. Όπως τεκμηρίωσαν μεταξύ άλλων ο Ιμάνουελ Βαλλερστάιν και η φεμινίστρια ιστορικός Σίλβια Φεντερίτσι, η εδραίωση του καπιταλιστικού συστήματος γύρω στα 1500 μ.Χ. εγκαινίασε μια από τις πιο τραγικές περιόδους στην ιστορία της Ευρώπης και των περιοχών που υποτάχθηκαν σ' αυτό.

Μετά την Ανάκτηση της Ισπανίας (*Reconquista*), που απομάκρυνε άραβες και εβραίους, οι νέες μέθοδοι χρηματοδότησης έκαναν τους πολέμους συχνότερους και φονικότερους. Με το χρέος οι αφέντες αγόραζαν τις υπηρεσίες μισθοφόρων. Χρέη και σφαγές κλιμακώθηκαν στον Τριακονταετή Πόλεμο, τον πιο καταστροφικό μέχρι τότε στην Ευρώπη. Η Συνθήκη της Βεσφαλίας (1648), θέτοντας τις βάσεις του σημερινού διακρατικού συστήματος, στηριγμένου σε εδαφικά κράτη, έδωσε το πλαίσιο για τη σχετική ειρήνευση της ευρωπαϊκής ηπείρου και την εξάπλωση του καπιταλισμού.

Η πρωταρχική συσσώρευση του κεφαλαίου

Καθώς κρυσταλλωνόταν το καπιταλιστικό κοσμοσύστημα, η νομική και πραγματική θέση των μη γαλαζοαίματων και ιδίως των οφείλετων δυσκόλεψε τραγικά – διαψεύδοντας γι' άλλη μια φορά εκείνες τις ιστορικές θεωρήσεις που θεωρούν την κοινωνική πρόοδο αναπόδραστη. Η οικουμενικών διαστάσεων καταστροφή που ακολούθησε αναλύεται στη συναρπαστική σύνθεση της Φεντερίτσι.^[2]

Την εποχή των περιφράξεων -ή αλλιώς ιδιωτικοποιήσεων, όπως τις λέμε σήμερα- οι πλούσιοι και ισχυροί άρπαζαν χωρίς περιστροφές το βιός των φτωχών και τον κοινωνικό πλούτο. Κοινά αγαθά που νωρίτερα χρησιμοποιούνταν ελεύθερα -πηγές, λιβάδια, δάση, ποτάμια, λίμνες- ανακηρύχθηκαν ιδιωτική περιουσία με το δίκαιο του ισχυροτέρου. Οι μάζες χωρικών που αυτά συντηρούσαν μερικές φορές εξοντώθηκαν -στην Αμερική εξαπολύθηκε τότε η μεγαλύτερη γενοκτονία της ιστορίας.^[3] Άλλοτε πάλι αφέθηκαν να σβήσουν επί τόπου, και άλλοτε στάλθηκαν στις πόλεις για να γίνουν πηγή φθηνής εργατικής δύναμης. Δεν χωρούσε φιλανθρωπία σ' αυτήν τη διαδικασία της *πρωταρχικής συσσώρευσης του κεφαλαίου*, όπως τήν βάφτισε ο Μαρξ.

Οι λεγόμενες 'αγορές' ποτέ και πουθενά δεν φτιάχτηκαν από μόνες τους, όπως εξήγησε γλαφυρά σε μια κλασική μελέτη ο ιστορικός κοινωνιολόγος Κάρλ Πόλαϊ.^[4] Δεν προκύπτουν αυτόματα στην πορεία της κοινωνικής εξέλιξης. Αντίθετα, αποτελούν αναγκαίο συμπλήρωμα της ανάπτυξης του κράτους και από αυτό πάντοτε φτιάχνονται. Δημιουργήθηκαν με τη χρήση συστηματικής και ανυποχώρητης βίας από τους άρχοντες, οι οποίοι συνάμα έστηναν κι έλεγχαν το κράτος. Οι ίδιοι οι φεουδάρχες συχνά μετατράπηκαν σε καπιταλιστές, όπως επισημαίνει εύστοχα ο Βαλλερστάιν ασκώντας κριτική στην αφήγηση περί δήθεν 'άνοδου της μεσαιάς τάξης'.^[5]

Στους αιώνες ανάπτυξης του καπιταλισμού, συνοψίζει ένας ιστορικός, "νέοι φόροι αναπτύχθηκαν, νέος πλούτος φορολογήθηκε, και νέοι μηχανισμοί απόσπασαν των φόρων εδωκότα." ^[6] Διασκόπώντας εκείνη την εποχή η ιστορική κοινωνιολογία διακρίνει



Αγρότες, μικρέμποροι και τεχνίτες δούλευαν σαν σκλάβοι και χρεώνονταν για να πληρώνουν φόρους, τους οποίους έπειτα το κράτος παρέδιδε σε καπιταλιστές για να καλύψει τα δικά του χρέη. Αν δεν μπορούσες να πληρώσεις πάθαινες ακόμη χειρότερα. Έχανες περιουσία, οικογένεια, και ακόμη και την προσωπική σου ελευθερία. Για παράδειγμα, οι χρεωμένοι ιρλανδοί μεταφέρονταν μαζικά στον Νέο Κόσμο όπου η νομική τους θέση ελάχιστα διέφερε από των μαύρων σκλάβων (“indenture”, δέσμια εργασία). Οι διαβόητες φυλακές των οφειλετών, που περιέγραψε ο Ντίκενς, είχαν και αυτές μακριά και φρικτή ιστορία.^[8]

Αριστοκράτες οφειλέτες

Τέτοιοι κίνδυνοι όμως δεν αφορούσαν τους ‘υψηλούς’ οφειλέτες, δηλαδή τους άρχοντες. Αυτοί αξιοποίησαν έναν τύπο χρέους που δεν αφορούσε ιδιώτες, αλλά την πολιτεία, στο μέτρο που η τελευταία αποκτούσε χωριστή ύπαρξη από την εξουσία του ηγεμόνα. Αυτήν αφορούσαν και οι νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί, που εξαπλώνονταν τότε στην Ευρώπη.

Στο Παλιό Καθεστώς, δηλαδή εκείνο που επικρατούσε πριν από τη Γαλλική Επανάσταση στην ευρωπαϊκή Δύση, οι άρχοντες συχνά συνήθιζαν προσωπικά χρέη. Συνήθως τα χρησιμοποιούσαν για πολέμους.^[9] Αν νικούσαν τα ξεπλήρωναν λεηλατώντας τους εχθρούς και φορολογώντας τους δικούς τους υπηκόους, και ακόμη βαρύτερα τα θύματα των κατακτήσεών τους. Δεν ήταν βέβαια σπάνιο να μην ξεπληρώνουν τα χρέη τους.^[10] Γιατί να σκοτιστούν; ήταν ισχυρότεροι από τους πιστωτές τους, κι επιπλέον γαλαζοαίματοι.

Ωστόσο η αφαίμαξη ήθελε επιδεξιότητα. Οι άρχοντες γνώριζαν πως η υπερβολική φορολόγηση ήταν αντιπαραγωγική. Τους τρόπους και τα όρια της φορολόγησης μελετούσε στην ηπειρωτική Ευρώπη, πολύ προτού ανθίσει η κλασική πολιτική οικονομία στη Βρετανία, μια ολόκληρη επιστήμη εστιασμένη στην οικονομική διοίκηση. Στο κέντρο της τριγωνικής σχέσης μεταξύ αρχόντων, καπιταλιστών και υπηκόων έθεσε το χρέος ο λεγόμενος *καμεραλισμός*,^[11] πρόδρομος της σημερινής *δημοσιονομικής κοινωνιολογίας (fiscal sociology)*. Η τελευταία, η οποία έγινε επιστημονικός κλάδος με το έργο του Τζόζεφ Σουμπέτερ, ερευνά τους μηχανισμούς της κοινωνικής και πολιτικής αλλαγής εκκινώντας από την ιδέα πως “ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ο σκελετός του κράτους απογυμνωμένος απ’ όλες τις παραπλανητικές ιδεολογίες”.^[12]

Ρευστότητα και φόροι

Όσο μεγαλύτερα έσοδα διέθεταν οι άρχοντες, τόσο ευρύτερα περιθώρια δράσης αποκτούσαν στο εσωτερικό τους αλλά και στον διακρατικό ανταγωνισμό. Και βεβαίως έσοδα σήμαινε είτε φόρους είτε χρέος. Εντέλει η γεωγραφική διαμόρφωση των ευρωπαϊκών κρατών τους πρώτους αιώνες του καπιταλιστικού συστήματος αποτύπωσε λιγότερο τις εθνοτικές τους ομάδες και περισσότερο το ποιές δυναστείες κατόρθωσαν να κινητοποιήσουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους αφενός για ν’ αποκρούουν τους αντιπάλους και αφετέρου για να κρατούν υποταγμένους τους παραγωγούς.^[13]



αυφαλεστερα. είχαν τότε το ίδιο μεσο πειστης που εχουν και τωρα. μπορουσαν να μη σανεισουν, και οπουτε σανειζαν εσειαν ορρους. Αργότερα, αφότου οι επαναστάσεις στην Αγγλία (πρακτικά 1640-1688) και στη Γαλλία (πρακτικά 1789-1814) άνοιξαν το δρόμο στο εθνικό κράτος, το δυναστικό ή κρατικό χρέος έγινε εθνικό χρέος.

Το τοκοφόρο κεφάλαιο είχε τότε υλική μορφή, δηλαδή ήταν δυσεύρετο πολύτιμο μέταλλο και όχι, όπως σήμερα, απλές εγγραφές σε υπολογιστή. Η αποπληρωμή του ήταν επίσης πραγματική και όχι, όπως συνηθίζεται σήμερα, απλώς λογιστική. Όποτε ξεπληρώνονταν κρατικά δάνεια οι πιστωτές έπαιρναν, μέσω του δημόσιου ταμείου, χρυσαφι, ασήμι, ή πραγματικούς πόρους που παρήγε η κοινωνία. Πρόσεχαν λοιπόν να δανείζουν σε κράτη ή ηγεμόνες ικανούς να ξεπληρώσουν. Με άλλα λόγια, δάνειζαν κράτη που είχαν βάσιμες προοπτικές *ρευστότητας*, την οποία αποκτούσαν είτε φορολογώντας είτε κατακτώντας και αρπάζοντας.

Καθώς τότε η παραγωγή ήταν κυρίως γεωργική και σκορπισμένη στην ύπαιθρο, αποτελεσματική φορολόγηση σήμαινε το κράτος να ελέγχει αξιόλογα εμπορεύματα που περνούσαν από μέρη όπου είχε πραγματική παρουσία -λιμάνια, πύλες πόλεων, διόδια στις δημοσιές. Το δημόσιο χρέος εξυπηρετούνταν λοιπόν, πέρα από τους φόρους, και με δασμούς στα εισαγόμενα εμπορεύματα, και ακόμη συχνότερα σε κείνα που εξαγόταν. Επίσης επιβάλλονταν 'διαπύλια τέλη', δηλαδή δασμοί στα εμπορεύματα που διάβαιναν τις πύλες της πόλης.

Όχι τυχαία οι φόροι κατανάλωσης (*excise*, δηλαδή απόκομμα, κομάτι που κόβεται) εμφανίστηκαν τον καιρό της Αγγλικής Επανάστασης, ταυτόχρονα με τις δημόσιες αγοραπωλησίες κρατικού χρέους.^[14] Χάρη σε τέτοιες δημοσιονομικές καινοτομίες, αλλά και στην ενίσχυση της φοροεισπρακτικής ικανότητας των νέου τύπου καπιταλιστικών κρατών, ως τη Γαλλική Επανάσταση η Αγγλία και η Γαλλία είχαν φορτωθεί κρατικά χρέη της τάξης του 80% του ΑΕΠ, φθάνοντας δηλαδή στα σημερινά επίπεδα.^[15] Η ανάγκη εξυπηρέτησής τους προκάλεσε τόσο την αποικιακή εξάπλωση όσο και τη Γαλλική Επανάσταση. Στον τελευταίο προϋπολογισμό του Παλαιού Καθεστώτος σχεδόν το μισό των κρατικών εξόδων παραδινόταν στους δανειστές.^[16]

^[1] Emily Mackil, "Property Claims and State Formation in the Archaic Greek World", στο Clifford Ando, Seth Richardson (eds.), *Ancient States and Infrastructural Power. Europe, Asia, and America*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 2017, σ.74.

^[2] Σίλβια Φεντερίτσι, *Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση*, μετάφραση Λία Γυιόκα, Ίρια Γραμμένου, κ.ά., Εκδόσεις των Ξένων, Θεσσαλονίκη 2011.

^[3] David E. Stannard, *American Holocaust. Columbus and the Conquest of the New World*, Oxford University Press, Νέα Υόρκη, Οξφόρδη 1993.

^[4] Karl Polanyi, *Ο μεγάλος μετασχηματισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές απαρχές του καιρού μας*, μετάφραση Κώστας Γαγανάκης, Νησίδες, Σκόπελος 2001 [1944].

^[5] Immanuel Wallerstein, "Ο αστός, έννοια και πραγματικότητα", σε Immanuel Wallerstein, *Σύγκρουση πολιτισμών; Η μεγάλη εικόνα και το μελλοντικό σύστημα*, μετάφραση Σπύρος Μαρκέτος, Ελίνα Φωτεινού, Θύραθεν, Θεσσαλονίκη 2011.

^[6] Richard Bonney, "Introduction. The Rise of the Fiscal State in Europe, c.1200-1815", σε Richard Bonney (επιμ.), *The Rise of the Fiscal State in Europe, c.1200-1815*, Oxford University Press, Oxford, New York 1999, σ.11.

^[7] Charles Tilly, *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*, Basil Blackwell, Cambridge MA, Oxford 1990.



[10] Απομυθοποιητικό, και γραμμένο με οίστρο: Mauricio Drelichman, Hans-Joachim Voth, *Lending to the Borrower from Hell. Debt, Taxes, and Default in the Age of Philip II*, Princeton University Press, Princeton 2014.

[11] Jürgen G. Backhaus, “Fiscal Sociology: What For?, Rede in verkorte vorm uitgesproken ter gelegenheid van het afscheid van het ambt van Gewoon Hoogleraar Economie van het Overheidsgedrag en de Publieke Sector aan de Universiteit Maastricht op vrijdag 19 januari 2001 door Prof. Dr. Jürgen G. Backhaus”, διαθέσιμο στο https://www.uni-erfurt.de/fileadmin/user-docs/Finanzwissenschaft/bibliothek/valedictory_lecture.pdf.

[12] Joseph Schumpeter, *The Crisis of the Tax State*, στο Richard Swedberg (επιμ.), *Joseph Alois Schumpeter. The Economics and Sociology of Capitalism*, Princeton University Press, Princeton NJ 1991, σ.99-140, σ.100.

[13] Patrick K. O'Brien, Philip A. Hunt, “England, 1485-1815”, στο Richard Bonney (επιμ.), *The Rise of the Fiscal State in Europe, c.1200-1815*, Oxford University Press, Oxford, New York 1999, σ.53.

[14] D'Maris Coffman, *Excise Taxation and the Origins of Public Debt*, Palgrave Macmillan, Houndmills, New York 2013.

[15] M. Drelichman, H.-J. Voth, *Lending to the Borrower from Hell...., op.cit.*, σ.248.

[16] Richard Bonney, “Introduction. The Rise of the Fiscal State in Europe, c.1200-1815”, σε Richard Bonney (επιμ.), *The Rise of the Fiscal State in Europe, c.1200-1815*, Oxford University Press, Oxford, New York 1999, σ.11.

Categories: Alternative, Blog 27 Ιανουαρίου, 2019

Tags:

Share this post



ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

← Το ήξερες ότι Γαλλία, Γερμανία και άλλα κράτη έβγαλαν δισ. από την ελληνική κρίση; (vid)



ΕΠΟΜΕΝΑ

Στο 182,2% του ΑΕΠ αυξήθηκε το δημόσιο χρέος της Ελλάδας →

Related posts



Κοσμος της εργασιας
3 Μαΐου, 2020

Η ενεχυρίαση της ελληνικής
δημόσιας περιουσίας σε ...έξι
μέτρα για χάρη των δανειστών
14 Φεβρουαρίου, 2020

Γιατί η ΕΚΤ βλέπει το “πρόβλημα”
να... χτυπάει στα νομίσματα
12 Φεβρουαρίου, 2020

12 Φεβρουαρίου, 2020

Χρέος: Ένα παιχνίδι λέξεων
12 Φεβρουαρίου, 2020

Ολική διαγραφή χρεών και
ρευστοποίηση περιουσίας
8 Φεβρουαρίου, 2020

Αφήστε μια απάντηση

Your email address will not be published. Required fields are marked *

Το σχόλιό σας...

Name*

Email*

Website

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.



Δεν είμαι ρομπότ

reCAPTCHA
Απόρρητο - Όροι

Δημοσίευση σχολίου



Η ενεχυρίαση της ελληνικής δημόσιας περιουσίας σε ...έξι μέτρα για χάρη των δανειστών Ακίνητα και μετοχές δημοσίων εταιρειών στο υπερταμείο (...)

57 views

Mainstream (Κυρίαρχη Άποψη)



Δημόσιο χρέος και Εθνικές Εκλογές: Η περίπτωση της Ελλάδας

31 Ιανουαρίου, 2020



Δημόσιο χρέος και Οικονομική Ανάπτυξη

31 Ιανουαρίου, 2020



Δημόσιο χρέος και αποκρατικοποιήσεις στην Ελλάδα

31 Ιανουαρίου, 2020

Alternative (Εναλλακτική Άποψη)



Κρίση Χρέους – Μνημόνια: Επιστροφή στον Μεσαίωνα για τον κόσμο της εργασίας

3 Μαΐου, 2020



Χρέος: Ένα παιχνίδι λέξεων

12 Φεβρουαρίου, 2020



Κρίση δημόσιου χρέους στην Ελλάδα

31 Ιανουαρίου, 2020

